

Keywords: sheep breeding, Askanian breed, livestock re-production, dietary products, sheep milk, wool, state support.

Boiko Viktoriia Oleksandrivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of economics and finance, State higher education institution «Kherson State Agricultural University» (Kherson, st. Stritens`ka, 23)
E-mail: boiko.vo17@gmail.com

Практическая значимость: внедрение результатов исследования обеспечит повышение экономической эффективности отрасли и конкурентного статуса предприятий. Табл.: 3. Илл.: 3. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: отрасль овцеводства, асканийская порода, воспроизводство поголовья, диетические продукты, овечье молоко, шерсть, государственная поддержка.

Бойко Виктория Александровна - кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики и финансов, ГВУЗ «Херсонский государственный аграрный университет» (г. Херсон, ул. Стретенская, 23)
E-mail: boiko.vo17@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 15.11.2017 р.

Фахове рецензування: 07.12.2017 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Бойко В. О. Перспективи розвитку та підвищення конкурентоспроможності галузі вівчарства на Херсонщині / В. О. Бойко // Економіка АПК. - 2018. - № 1. - С. 26.

*

УДК 636.27.082:338.43

**О.В. КРУГЛЯК, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник**

Генетичні ресурси молочного скотарства України

Мета статті - здійснити оцінку генетичних ресурсів племінного молочного скотарства України.

Методика дослідження. Дослідження проводили на матеріалах спостережень Державної служби статистики України, Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2016 рік із використанням статистичних методів.

Результати дослідження. Встановлено, що племінні господарства України з розведення великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід забезпечують ефективність галузі шляхом підвищення молочної продуктивності корів та зниження виробничих витрат за рахунок ефекту масштабу. Для нарощування високопродуктивних стад необхідно збільшити підконтрольне поголів'я молочного скотарства.

Елементи наукової новизни. Доведено, що порідна належність корів є важливим фактором економічної ефективності розвитку молочного скотарства, що безпосередньо впливає на економічну доцільність утримання великої рогатої худоби. У цьому зв'язку потребують детальнішого вивчення інші аспекти організації й управління технологічними процесами в умовах племінних господарств, серед яких - вирощування ремонтного поголів'я, проведення селекції на підвищення рівня молочної продуктивності, тривалості продуктивного використання, поліпшення відтворної функції тощо.

Практична значущість. За результатами дослідження обґрунтовано висновок, що основою розвитку галузі молочного скотарства України мають становити створені нові спеціалізовані молочні породи, які за генетичним потенціалом знаходяться на рівні кращих європейських аналогів, а за показниками відтворення та здоров'я переважають їх, відтак є економічно вигідними. Табл.: 4. Библиогр.: 23.

Ключові слова: молочне скотарство, ефективність, порода, продуктивність, вихід телят, витрати, прибуток.

Кругляк Ольга Володимирівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, докторант, ННЦ «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: ovokrug@gmail.com

Постановка проблеми. Молочне скотарство є однією із найважливіших і перспективних галузей світового тваринництва. Згідно зі статистичними даними ФАО – Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН

(Food and Agriculture Organization, FAO), у структурі світового виробництва молока частка коров'ячого становить 82,7% [1]. Молочну худобу розводять близько 133 млн господарств у світі, де налічується понад 264 млн молочних корів, що виробляють щороку більше 650 млн т молока [2, 3]. За даними Міжнародної молочної федерації

© О.В. Кругляк, 2018

(International Dairy Federation, IDF), найбільше коров'ячого молока виробляють в Азіатському регіоні - 29 % від загальносвітового обсягу, 28 країн Європи - 24, країни Північної та Центральної Америки - 18, Південної Америки - 10 %. Частка молочного виробництва в інших країнах Європи, Африки й Океанії становить 9; 5; 5 % відповідно [3].

Згідно з розрахунками науковців Dairy Campus Вагенінгенського університету (Нідерланди), попит на молоко та молочну продукцію у світі до 2050 року зросте в 1,5 раза - до 1077 млрд кг. Додаткові обсяги будуть вироблені та спожиті переважно в країнах, що розвиваються. Так, на ринок вийшли країни, темпи зростання виробництва молока в яких упродовж останніх 15 років перевищили світові показники. Серед них - Індія і Пакистан (лідери виробництва в неформальному сегменті), Росія (планує за 5-10 років задовольнити власні потреби в молоці), Китай (інвестує не тільки у власне виробництво, а також у молочний бізнес Росії, Австралії, Нової Зеландії), Білорусь, Узбекистан (збільшення виробництва сирого молока у 2,5 раза за 15 років), Таджикистан, Киргизстан, Вірменія, Азербайджан, Туреччина, Іран [4, с. 2].

З огляду на зростання світового молочного ринку (в липні 2017 року індикатор світових цін на молоко становив 38,9 дол. за 1 ц молока, що на 55 % вище показників попереднього року та на 1,3 % вище ціни місяць тому [5]), у бізнесових колах відроджується інтерес до молочного скотарства. За даними Ради з питань експорту продовольства, експорт вітчизняної молочної продукції збільшується. За січень-липень 2017 року надходження від її продажу становили 140,8 млн дол., що на 69,3 % більше, ніж за відповідний період минулого року. Зокрема, надходження від експорту масла зросли в 4 рази (54,4 млн дол.), молочної сироватки - у 2 рази (15,5 млн дол.), сирів - на 45,7 % (17 млн дол.) [6].

Аналогічно в Україні зросла ціна на живу масу великої рогатої худоби, що є додатковим стимулом для розширення дійного стада. Першим відчутним індикатором стало зростання виробництва яловичини [7].

На сучасному етапі розвиток молочного скотарства потребує зосередження уваги на збільшенні дійного поголів'я з високими продуктивними показниками у великотварному секторі. За період 2000-2016 років по-

голів'я корів в Україні скоротилось у 2,4 раза (з 4958,3 тис. гол. на 01.01.2001 року до 2108,9 тис. гол. на 01.01.2017-го), а в сільськогосподарських підприємствах - у 3,8 раза (відповідно з 1851,0 до 484,6 тис. гол.).

Попри одночасне зростання вдвічі середнього надою корів (із 2359 кг у 2000 році до 4735 кг у 2016-му), валове виробництво молока скоротилося за вказаний період на 21,9 % [8, с. 10, 22, 24]. За результатами 2016 року найбільше молока вироблено в Полтавській, Черкаській, Київській, Сумській, Харківській, Хмельницькій областях [8, с. 116-117]. Такі показники досягнуто, в основному, за рахунок сільськогосподарських підприємств. Поступове нарощування великими підприємствами обсягів виробництва є позитивною тенденцією з погляду якості молока й економічної ефективності його виробництва. Важливим фактором зростання великотварного сектора має стати відродження національної системи селекції. Тому наразі особливої актуальності набуває питання наукового обґрунтування організаційних засад ефективного ведення племінного молочного скотарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки сучасного стану племінної бази молочного скотарства та напрямів її ефективного розвитку досліджували провідні вчені-економісти й селекціонери - М. З. Басовський [9], М. І. Бащенко [10], П. С. Березівський [11], В. І. Бойко [12], В. П. Буркат [9, 13], В. І. Власов [9, 14], А. А. Гетя [10, 15], М. В. Гладій [15], М. Я. Єфіменко [16], М. В. Зубець [14], О. І. Костенко [10], Т. Л. Мостенська [12], Ю. П. Полупан [13], С. Ю. Рубан [10, 15], П. Т. Саблук [12], П. І. Шаран [13] та ін. Проте в науковій літературі недостатньо досліджені селекційно-економічні аспекти розвитку вітчизняного молочного скотарства.

Мета статті - здійснити оцінку генетичних ресурсів племінного молочного скотарства України.

Наразі динаміку порідного складу молочної худоби за відсутності порідного перепису й обліку можна оцінити лише за матеріалами Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, який веде ДП «Головний науково-виробничий селекційно-інформаційний центр у тваринництві Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН». Також у процесі досліджень використано матеріали спостережень

Державної служби статистики України, Міжнародного комітету з обліку тварин (ICAR - International Committee for Animal Recording).

Виклад основних результатів дослідження. Породи великої рогатої худоби різняться за показниками господарсько корисних ознак тварин, у т.ч. рівнем продуктивності, що суттєво впливає на економічну ефективність виробництва продукції. За даними ICAR, лідерами за надоями в усіх країнах залишаються корови голштинської по-

роди, продуктивність яких за 305 днів лактації на нинішній час знаходиться на рівні 9-11 тис. кг молока (табл. 1). Такі досягнення є результатом тривалої інтенсивної селекційної роботи з породою, направленої на підвищення молочної продуктивності. Разом із тим у стадах голштинських корів істотно зріс рівень інбридингу (споріднення), що спричинило погіршення показників їхнього здоров'я, відтворення та зменшення тривалості господарського використання корів.

1. Основні господарсько корисні ознаки племінних корів основних молочних та молочно-м'ясних порід у деяких країнах світу в 2015 році

Порода	Країна	Молочна продуктивність за 305 днів лактації, кг	Вміст жиру в молоці, %	Вміст білка в молоці, %	Тривалість міжотельного періоду, днів
Голштинська	США	11321	3,68	3,08	...
	Південна Корея	10289	3,76	3,22	466
	Швеція	10133	4,09	3,40	407
	Канада*	10102	3,87	3,19	...
	Фінляндія	10070	4,12	3,44	415
	Південна Африка	9760	3,82	3,19	451
	Чехія	9582	3,77	3,34	412
	Словаччина	9434	3,75	3,25	433
	Угорщина*	9240	3,71	3,29	439
	Норвегія	9225	4,15	3,38	399
	Латвія	9073	3,87	3,34	...
	Естонія	9036	3,90	3,32	418
	Німеччина**	8975	4,01	3,38	412
	Австрія	8592	4,07	3,28	...
Китай (Шанхай)	8830	3,61	3,19	417	
Франція	7996	3,90	3,18	429	
Швіцька	Німеччина	7242	4,14	3,49	414
	Австрія	7185	4,16	3,46	...
	Швейцарія	7147	4,03	3,40	415
Айрширська	Фінляндія	9128	4,41	3,55	411
	Південна Африка	7891	3,94	3,26	419
	США	6861	3,93	3,19	...
Симентальська	Німеччина	7242	4,14	3,49	392
	Австрія	7176	4,15	3,40	...
	Франція	5751	3,99	3,37	393
Нормандська	Швейцарія	6777	4,04	3,43	390
	Франція	5828	4,21	3,46	405
Монбельярдська	Чехія	8000	3,95	3,52	393
	Швейцарія	7378	3,72	3,35	393
	Франція	6514	3,87	3,29	399
Норвезька червона	Норвегія	7370	4,30	3,47	381
Швецька червона	Швеція	9014	4,36	3,57	393
Джерсейська	США	8138	4,81	3,65	...
	Фінляндія	7887	5,07	3,77	402
	Канада*	6610	5,00	3,80	...
Пінцгау	Швейцарія	5730	3,80	3,31	...
	Австрія	5666	3,87	3,25	...

* За 2014 р.

** Чорно-ряба голштинська порода.

*** Відомості відсутні.

Джерело: Складено автором за даними звіту ICAR [17].

Серед інших порід, які за надоєм наближаються до тварин голштинської породи, - айрширська, шведська червона (до 9,0 тис. кг); швіцька, монбельярдська, симентальська, норвезька червона, джерсейська (7,0-8,0 тис. кг). Ряд порід вирізняються якісними ознаками молочної продуктивності. Наприклад, вміст жиру в молоці корів джерсейської породи американської селекції становить 4,81%. Корови цих порід за дещо нижчого, ніж у голштинської, рівня надоїв мають суттєві переваги у функціональних ознаках, таких як висока відтворювальна здатність, подовжена тривалість господарського використання, висока оплата корму одержаною продук-

цією, що підвищує їхню конкурентоспроможність до рівня тварин голштинської породи.

В Україні найвищу продуктивність мають корови швіцької породи (8389 кг), голштинської (8071 кг), української чорно-рябої (6743 кг) і червоно-рябої (6626 кг) молочних порід [18]. Наразі у 348 племінних стадах утримується 128,2 тис. корів, що на третину менше, ніж 10 років тому (табл. 2). Найчисленнішою є українська чорно-ряба молочна порода - 68,2 тис. племінних корів, або 53,2% у порідній структурі племінного молочного скотарства. Частка поголів'я корів української червоно-рябої молочної породи становить 19,8%, голштинської - 14,4%.

2. Зрушення у структурі порідного складу племінного поголів'я великої рогатої худоби молочних та молочно-м'ясних порід, на початок року

Порода	Число племінних стад, од.			Кількість племінних корів, гол.		
	2007	2012	2017	2007	2012	2017
Українська чорно-ряба молочна	349	221	180	91546	75535	68181
Українська червоно-ряба молочна	152	107	75	37905	31920	25340
Українська червона молочна	44	29	19	13348	9309	6489
Голштинська	35	27	33	10504	14211	18467
Симентальська	56	28	21	9372	5181	4916
Червона степова	38	18	6	8832	4135	1642
Лебединська	8	6	3	1433	1122	713
Українська бура молочна	7	4	2	1008	479	170
Бура карпатська	10	2	-	863	146	-
Червона польська	5	3	1	662	509	136
Англерська	3	3	3	352	333	251
Айрширська	2	2	2	322	513	523
Білоголова українська	1	1	1	160	320	300
Швіцька	1	1	2	128	100	1101
Пінцгау	2	-	-	60	-	-
Разом	713	452	348	176495	143813	128229

- Явищ не було

Джерело: Складено автором за матеріалами Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві [18].

Слід відзначити вкрай недостатню кількість корів активної частини популяції (підконтрольні племінні стада, які атестовані як суб'єкти племінної справи і ведуть племінний облік) - 26,5% від кількості корів, що утримуються в сільськогосподарських підприємствах, та 6,1% - у господарствах усіх категорій. Для прикладу, в Ізраїлі - світовому лідері з молочної продуктивності дійного стада (надій близько 12 тис. кг на корову), до племінної книги (The Israeli Herd-book (DHI)) внесено більше 90% поголів'я [19, с. 12]. В інших країнах із розвинутою галузю молочного скотарства цей показник на рівні 90% - у Данії [20], 86% - у Швеції [21], 70% - у Канаді [22]. Низька частка підконтрольного поголів'я молочного скотарства України значно ускладнює процес нарощування високопродуктивних стад.

За останні десять років кількість племінних господарств України з розведення великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід скоротилася вдвічі. Як видно з даних таблиці 2, серед племінних господарств із розведення великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності намітилася тенденція до їх укрупнення. Середнє поголів'я стада корів у племінному господарстві становило: у 2006 році - 248 гол., у 2011 - 318, у 2016 році - 368 гол. Усього за 2006-2016 роки внаслідок процесів концентрації поголів'я середній розмір племінного молочного стада збільшився майже в півтора раза, що за рахунок ефекту масштабу дало змогу підприємствам скоротити витрати на виробництво одиниці продукції в частині постійних витрат.

Середня молочно продуктивність племінних корів у промислових підприємствах зрос-

ла з 4606 кг у 2006 році до 6789 кг у 2016-му, або майже у півтора раза (табл. 3). Внаслідок дії фактора природного біологічного антагонізму удою й відтворювальної здатності корів, зростання надою у племінних стадах зі збільшенням спадковості голштинської породи призвело до зниження виходу телят на 100 корів, зменшення тривалості господарського використання корів. Ця тенденція є характерною також для всіх ново-

створених вітчизняних порід. Зокрема, у тварин української чорно-рябої молочної породи вихід телят на 100 корів зменшився з 82,8 гол. у 2006 році до 76,8 гол. у 2016-му, у червоно-рябої молочної - відповідно із 82,2 до 79,2 гол. У стадах української червоної молочної породи, де частка спадковості голштинської породи дещо нижча порівняно з першими двома, показник виходу телят знижувався меншими темпами.

3. Виробничі показники племінних стад великої рогатої худоби молочних та молочно-м'ясних порід

Порода	Середній надій від однієї корови за даними річного звіту, кг			Вихід телят на 100 корів, гол.		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016
Українська чорно-ряба молочна	4700	5413	6743	82,78	80,35	76,81
Українська червоно-ряба молочна	4654	5601	6626	82,22	80,90	79,22
Українська червона молочна	4277	4883	5834	82,86	79,42	80,61
Голштинська	6006	7223	8071	68,15	70,18	73,90
Симентальська	3850	5030	6095	87,06	82,36	91,81
Червона степова	3526	3607	4052	83,58	77,95	78,64
Лебединська	4018	3783	5236	76,36	86,53	93,03
Українська бура молочна	4347	5579	3892	44,8	86,22	73,68
Бура карпатська	2591	2991	-	70,18	40,32	-
Червона польська	3099	3398	1842	71,16	67,38	89,09
Англерська	4112	3965	4461	85,07	75,08	82,43
Айрширська	4353	5922	6269	84,40	69,92	67,30
Білоголова українська	3344	3838	4988	88,34	88,12	86,00
Швіцька	3789	2356	8380	87,50	88,00	57,76
Пінцгау	2379	-	-	80,36	-	-
Середнє по Україні	4606	5506	6789	81,93	79,55	78,62

- Явищ не було

Джерело: Складено автором за матеріалами Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві [18].

Вказані виробничі показники напряму впливають на господарську цінність корів новостворених вітчизняних порід. Порівняно із продуктивнішою голштинською, тварини новостворених порід мають втрати продуктивності за лактацію. За даними В. П. Даниленка, І. А. Рудика [23], за весь період продуктивного використання корів цих порід власники одержують прибуток майже втричі вищий, ніж від корів голштинської породи.

За даними бонітування, з-поміж вітчизняних порід найвищий надій у корів українсь-

кої чорно-рябої молочної породи - 6613 кг із вмістом жиру 3,71 %, білка - 3,27 %, української червоно-рябої молочної породи - відповідно 6357; 3,76; 3,25, української червоної молочної - 5963; 3,87; 3,29 (табл. 4). Вітчизняні молочні породи за генетичним потенціалом знаходяться на рівні кращих європейських аналогів, а за показниками відтворення та здоров'я переважають їх (це доводить досвід їх експлуатації низкою потужних промислових підприємств України).

4. Динаміка кількості поголів'я та показників молочної продуктивності племінних корів вітчизняних молочних порід за період 2011-2016 рр., за даними бонітування

Період, роки	Число стад, од.	Поголів'я пробонітованих корів, гол.	Продуктивність (за 305 днів останньої завершеної лактації)				
			надій, кг	вміст у молоці, кг		вміст у молоці, %	
				жиру	білка	жиру	білка
Українська чорно-ряба молочна							
2016	180	52606	6613	245,41	216,47	3,71	3,27
2015	183	55640	6376	235,34	208,71	3,69	3,27
2014	194	54722	6223	231,21	203,26	3,72	3,27
2013	184	49814	6008	223,18	197,01	3,71	3,28
2012	206	54122	5805	214,85	188,56	3,70	3,25
2011	221	60292	5493	204,71	178,32	3,73	3,25
2010	255	63516	5259	195,16	169,79	3,71	3,23

Українська червоно-ряба молочна							
2016	75	18814	6357	238,78	206,39	3,76	3,25
2015	77	20285	6368	242,22	207,83	3,80	3,26
2014	84	21494	6236	234,90	202,53	3,77	3,25
2013	89	21195	6091	232,19	200,26	3,81	3,29
2012	98	23964	6093	231,07	197,78	3,79	3,25
2011	107	25751	5588	210,55	182,17	3,77	3,26
2010	120	27173	5430	203,05	177,51	3,74	3,27
Українська червона молочна							
2016	19	5117	5963	230,99	196,17	3,87	3,29
2015	19	4924	5778	225,27	188,65	3,90	3,26
2014	19	4688	5981	232,36	193,88	3,88	3,24
2013	22	4902	5837	225,15	189,21	3,86	3,24
2012	29	6641	5381	207,17	172,50	3,85	3,21
2011	29	7199	5073	194,04	161,49	3,82	3,18
2010	35	8362	4811	186,09	157,02	3,87	3,26

Джерело: Складено та розраховано автором за матеріалами Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві [18].

Висновки. Порідна належність корів є важливим фактором економічної ефективності розвитку молочного скотарства. Завдяки тривалій інтенсивній селекційній роботі з породами великої рогатої худоби рівень молочної продуктивності корів у країнах із розвиненим скотарством досяг рівня 8,0-10,0 тис. кг і більше за 305 днів лактації. Проте в стадах голштинських корів – лідерів за надоями, істотно погіршилися показники їх здоров'я й відтворення, зменшилася тривалість їх господарського використання.

Поголів'я корів у племінних господарствах за 2006-2016 роки скоротилося на 48 тис. гол., або на 27 %. У порідній структурі племінного молочного скотарства переважають тварини українських чорно- й чер-

воно-рябих молочних порід (53,2 та 19,8 %) і голштинської породи (14,4 %).

Основою розвитку галузі молочного скотарства України мають становити створені нові спеціалізовані молочні породи, які за генетичним потенціалом знаходяться на рівні кращих європейських аналогів, а за показниками відтворення та здоров'я переважають їх, відтак є економічно вигідними. У цьому зв'язку потребують детальнішого вивчення інші аспекти організації й управління технологічними процесами в умовах племінних господарств, серед яких – вирощування ремонтного поголів'я, проведення селекції на підвищення рівня молочної продуктивності, тривалості продуктивного використання, поліпшення відтворної функції тощо.

Список бібліографічних посилань

1. The Global Dairy Sector: Facts. URL: <https://www.fil-idf.org/wp-content/uploads/2016/12/FAO-Global-Facts-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2017).
2. Statistics: Dairy cows. URL: <https://www.ciwf.org.uk/media/5235182/Statistics-Dairy-cows.pdf> (дата звернення: 17.11.2017).
3. 2016 World Dairy. Situation Report. Bulletin of the International Dairy Federation. URL: <http://www.idfa.org/docs/default-source/d-news/world-dairy-situationsample.pdf> (дата звернення: 18.11.2017).
4. Discover milk Georgia. URL: <http://www.dairynews/news-image/2017/January/20170117.pdf> (дата звернення: 21.10.2017).
5. Моніторинг ринку молока. Серпень 2017 / Асоціація виробників молока. URL: <http://storage.milkua.info/uploads/analitics/pdf/MonitoringUA/05.09.MonitoringUk.pdf> (дата звернення: 18.10.2017).
6. Виручка від експорту української «молочки» за сім місяців зросла на 69%. URL: <http://www.ukrainian-food.org/uk/post/viruska-vid-eksportu-ukrainskoi-molocki-za-sim-misaciv-zroslo-na-69> (дата звернення: 18.10.2017).
7. Ринок яловичини України - підсумки першого півріччя. URL: <http://avm-ua.org/uk/post/rinok-alovocini-ukraini-pidsumki-persogo-pivricca> (дата звернення: 18.10.2017).
8. Тваринництво України за 2016 рік: Стат. збірник / Державна служба статистики України / відп. за вип. О. М. Прокопенко. К., 2017. 142 с.
9. Басовський Н. З., Буркат В. П., Власов В. И., Коваленко В. П. Крупномасштабная селекция в животноводстве. К.: Украина, 1994. 376 с.
10. Гетя А. А., Бащенко М. І., Рубан С. Ю., Костенко О. І. Основні складові проекту «Відроджене скотарство». Тваринництво України. 2011. № 10. С. 2-7.
11. Березівський П. С. Економічна ефективність скотарства та шляхи її підвищення. Львів, 1998. 158 с.
12. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: монографія / П. Т. Саблук та ін. К.: ІАЕ, 2005. 340 с.
13. Буркат В. П., Полупан Ю. П., Шаран П. І. Основні чинники рентабельності молочного скотарства у племінних господарствах. Вісник аграрної науки. 2008. № 10. С. 27 - 31.
14. Власов В. І., Зубець М. В., Дяченко Є. В. Управління відтворенням і продуктивністю молочного стада. К.: Урожай, 1987. 136 с.

15. Гладій М. В., Рубан С. Ю., Гетья А. А., Прийма С. В. Породи сільськогосподарських тварин України. Історія, стан, перспективи розвитку. *Розведення і генетика тварин*. 2015. Вип. 49. С. 44-57.
16. Ефименко М. Я. Формирование внутрипородной структуры создаваемых пород молочного скота. *Розведення і генетика тварин*. 2012. Вип. 46. С. 50-53.
17. Yearly survey on the situation of cow milk recording systems (Years 2014 and 2015) in ICAR member countries for cow, sheep and goats. URL: <http://www.icar.org/wp-content/uploads/2017/01/Survey-on-milk-recording-systems-in-cows-sheep-and-goats-2014-2015.pdf> (дата звернення: 28.11.2017).
18. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2016 рік / ДП «Головний науково-виробничий селекційно-інформаційний центр у тваринництві Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН». URL: <http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr> (дата звернення: 18.10.2017).
19. Панкратова Л. Функціонування та розвиток ринку молока в Ізраїлі. К. : ННЦ «ІАЕ», 2014. 40 с.
20. Available breeds. URL: http://www.selectsires.com/dairy/crossbreeding_available.html?version=20170404 (дата звернення: 23.11.2017).
21. Lindhé B. Two competing Swedish breeds with different profiles but of equal size. URL: <http://www.milkproduction.com/Library/Scientific-articles/Reproduction/Two-competing-Swedish/> (дата звернення: 28.11.2017).
22. Canadian dairy genetics. A century of improvement breeds. URL: <http://www.agr.gc.ca/resources/prod/Internet-Internet/MISB-DGSIM/ATS-SEA/PDF/4663-eng.pdf> (дата звернення: 28.11.2017).
22. Learning about dairy. University of Minnesota extension. Revised November, 2015. P. 4. URL: <https://www.extension.umn.edu/youth/mn4-H/events/project-bowl/docs/PB-Learning-About-Dairy-Booklet.pdf> (дата звернення: 28.11.2017).
23. Даниленко В. П., Рудик І. А. До питання ефективності використання молочних порід у господарстві. *Розведення і генетика тварин*. 2012. Вип. 46. С. 63-66.

Kruhliak O.V. Genetic resources of dairy cattle breeding in Ukraine

The purpose of the article is to evaluate genetic resources of dairy cattle breeding in Ukraine.

Research methodology. The research has been conducted on the observation materials of the State statistics service of Ukraine, the State register of subjects of breeding in animal production for 2016 by using statistical methods.

Research results. It's been established that Ukrainian breeding farms of cattle of dairy and dairy-meat breeds provide an efficiency of the branch by increasing the milk productivity of cows and reducing production costs due to the scale effect. For increasing of high-productive herds it is necessary to increase the dairy cattle control.

Elements of scientific novelty. It's been proved that the cows breed is an important factor in the economic efficiency of dairy cattle breeding, which has direct impact on the economic feasibility of livestock keeping. In this regard, it is necessary to examine other aspects of the organization and management of technological processes more detailed in terms of breeding farms, including growing of repair livestock, breeding for raising the level of milk productivity, duration of productive use, improving the reproductive function, etc.

Practical significance. The study concluded that the basis for the development of the dairy cattle breeding in Ukraine should be newly created specialized milk breeds, which are at the level of the best European analogues according to the genetic potential, and dominate them on the indicators of reproduction and health, and hence are economically advantageous. Tabl.: 4. Refs.: 23.

Keywords: dairy cattle breeding, efficiency, breed, productivity, calves output, costs, profit.

Kruglyak Olga Volodymyrivna - candidate of economic sciences, senior research fellow, competitor for doctor's degree, NSC "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)

E-mail: ovokrug@gmail.com

Кругляк О.В. Генетические ресурсы молочного скотоводства Украины

Цель статьи - осуществить оценку генетических ресурсов племенного молочного скотоводства Украины.

Методика исследования. Исследования проводили на материалах наблюдений Государственной службы статистики Украины, Государственного реестра субъектов племенного дела в животноводстве за 2016 год с использованием статистических методов.

Результаты исследования. Установлено, что племенные хозяйства Украины по разведению крупного рогатого скота молочных и молочно-мясных пород обеспечивают эффективность отрасли путем повышения молочной продуктивности коров и сокращения производственных затрат за счет эффекта масштаба. Для наращивания высокопродуктивных стад необходимо увеличить подконтрольное поголовье молочного скотоводства.

Элементы научной новизны. Доказано, что породная принадлежность коров является важным фактором экономической эффективности развития молочного скотоводства, напрямую влияет на экономическую целесообразность содержания крупного рогатого скота. В этой связи требуют более детального изучения другие аспекты организации и управления технологическими процессами в условиях племенных хозяйств, среди которых - выращивание ремонтного поголовья, проведение селекции на повышение уровня молочной продуктивности, продолжительности продуктивного использования, улучшения воспроизводительной функции и др.

Практическая значимость. По результатам исследования обоснован вывод, что основу развития отрасли молочного скотоводства Украины должны составлять созданные новые специализированные молочные породы, которые по генетическому потенциалу находятся на уровне лучших европейских аналогов, а по показателям воспроизводства и здоровья превосходят их, поэтому экономически выгодны. Табл.: 4. Библиогр.: 23.

Ключевые слова: молочное скотоводство, эффективность, порода, продуктивность, выход телят, расходы, прибыль.

Кругляк Ольга Владимировна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, докторант, ННЦ «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: ovokrug@gmail.com

Стаття надійшла до редакції 04.12.2017 р.

Фахове рецензування: 06.12.2017 р.

Бібліографічний опис для цитування :

Кругляк О. В. Генетичні ресурси молочного скотарства України / О. В. Кругляк // Економіка АПК. - 2018. - № 1. - С33.

***